17.10.2019 **LAUSUNTO**

Eduskunnan verojaosto

Verojaosto perjantai 18.10.2019 klo 10 / HE 27/2019 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 27/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 1 §:n ja liitteen, alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen sekä eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valtion ravitsemusneuvottelukunta on perehtynyt hallituksen esityksen luonnokseen virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta. Ehdotuksen mukaan kaikkien virvoitusjuomien valmisteveroa korotettaisiin 1.1.2020 alkaen. Veronkorotus kohdistettaisiin painotetusti sokeripitoisiin juomiin. Esityksen mukaan veroero sokeroitujen (yli 0,5 g sokeria/100 ml) ja sokeroimattomien virvoitusjuomien välillä tulisi hiukan kasvamaan nykyisestä.

Esityksen pääperuste on fiskaalinen verotulojen kasvattaminen. Veron kansanterveydellistä ohjausvaikutusta pyritään vahvistamaan painottamalla veronkorotus sokeroituihin virvoitusjuomiin. Verotustoimenpiteen tavoitteena on vähentää sokeripitoisten juomien kulutusta ja ohjata kulutusta nykyistä enemmän sokeroimattomiin virvoitusjuomiin. Virvoitusjuomaveron korotukseen liittyen ehdotetaan myös, että tiettyjen vain vähän alkoholia sisältävien juomien alkoholiveroa korotettaisiin. Tämän tarkoituksena on, ettei alkoholijuomia verotettaisi kevyemmin kuin virvoitusjuomia.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta pitää lain muuttamista esityksen mukaisesti erittäin perusteltuna ja tarpeellisena. Veronkorotuksen painottuminen sokeroituihin virvoitusjuomiin on ravitsemuksellisesti tärkeä linjaus. Virvoitusjuomissa nautittava sokeri on puhdas energialisä ruokavalioon, mikä heikentää ruokavalion ravitsemuksellista laatua, altistaa ylimääräiselle energiansaannille ja sitä kautta lihavuudelle. Suomalaisista miehistä 72 % ja naisista 63 % on vähintään ylipainoisia (painoindeksi yli 25, FinTerveys 2017). Lapsista (2- 16 v) 27 % pojista ja 18 % tytöistä on vähintään ylipainoisia (THL Tutkimuksesta tiiviisti 44/2019). Merkittävin lihavuuteen liittyvä sairaus on tyypin 2 diabetes, aikuistyypin ”sokeritauti”.

Ruokavalion energiasta alle 10 % saisi tulla sokerista. Suomalaisten sokerin saanti on miehillä 7,8 E% ja naisilla 8,9 E% (FinTerveys 2017). Lasten sokerin saanti ylittää suositukset jo 2 vuotiailla, joiden sokerin saanti on 12 E% (Kyttälä ym. 2010). Lapsilla keskeisiä lisätyn sokerin lähteitä ovat sokerilla makeutetut juomat.

Sokeroiduilla, tiheästi nautituilla virvoitusjuomilla on painonnousun lisäksi myös välittömiä vaikutuksia terveyteen, erityisesti suun terveyteen: hampaiden reikiintymiseen ja juomien happamuuteen liittyvään hammaseroosioon (kiilteen liukeneminen). Tämä lisää suunterveydenhuollon palvelujen tarvetta ja nostaa terveysmenoja. Väestötasolla suomalaisista 12-vuotiasta lapsista 39 % tarvitsee tai on saanut hoitoa hampaiden reikiintymisen vuoksi (Sotkanet, 2017). Suomalaisista aikuisista miehistä 31 % ja naisista 15 % tarvitsi hoitoa hampaiden reikiintymisen vuoksi (Suominen ym. 2018). Puolella 44-46-vuotiaista pohjoissuomalaisista aikuisista oli vähintään ennaltaehkäiseviä toimia vaativaa eroosiota (Alaraudanjoki ym. 2016). Alustavien tulosten mukaan 15-vuotiailla vastaavaa eroosiota oli 35-75 % lapsista.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta on julkaissut juomasuositukset v. 2008 ja johdonmukaisesti suosittelee kaikissa uusimmissa ruokasuosituksissaan virvoitusjuomien ja mehujen (ml. täysmehut, tuoremehut, pillimehut, nektarit ja smoothiet) käytön vähentämistä niiden sokerisuuden ja hammashaitallisen happamuuden perusteella. Myös keinomakeutettujen virvoitusjuomien ja maustettujen pullovesien happamuus on haitallista

hammasterveydelle. Päivittäin vapaasti nautittaviin juomiin kuuluvat vesi ja maustamattomat pullovedet sekä perinteiset ruokajuomat.

Väestön ravitsemuksen parantamiseksi ja kansantautien vaaran vähentämiseksi on tärkeää, että sokeroitujen virvoitusjuomien ja mehujen kulutus vähenisi, ja juomiksi niiden tilalla valittaisiin pääsääntöisesti vettä ja makeuttamattomia kivennäisvesiä. Veronkorotuksen arvioidaan vähentävän sokeripitoisten virvoitusjuomien kulutusta keskimäärin muutaman prosentin ja sokerittomien juomien tätä vähemmän. Verovaikutus juomien kulutusmuutoksiin ja keskinäisiin käyttösuhteisiin on ollut suhteellisen vaatimaton 2010-luvun seurannan mukaan, kuitenkin terveyden edistämisen kannata oikeasuuntainen. Lisäksi on hyvä huomioida, että hintaan vaikuttava muutos ohjaa tehokkaammin kulutuskäyttäytymistä alemmissa tuloluokissa. Sokeroitujen virvoitusjuomien vero voi osaltaan auttaa kaventamaan sosioekonomisia terveyseroja. Veromuutoksen tulisikin vaikuttaa nykyistä selkeämmin kuluttajahintaan, jotta se ohjaisi ostopäätöksiä ja juomavalintoja. Nykyistä selkeämmät hintaerot voitaisiin saavuttaa veromäärän porrastuksella, joka suosisi vahvemmin sokeroimattomia juomia.

Kuluttajakäyttäytymisen lisäksi sokeripitoisuuden mukaan porrastettu vero ohjaa teollisuuden tuotekehitystä. Suomen lisäksi seitsemässä Euroopan unionin jäsenvaltiossa kannetaan valmisteveroa eri tyyppisistä juomista. Esimerkiksi Iso-Britannia otti porrastetun sokeriveron käyttöön huhtikuussa 2018. Vero (18p/l jos sokeria >5 g/100ml, 24 p/l jos sokeria >8 g/100 ml) on menestyksekkäästi edistänyt tuotemuotoilua ja alentanut juomien sokeripitoisuuksia. Erityisesti köyhimpien alueiden lapset ovat hyötyjiä, koska heillä on eniten hammasvaurioita. Verot toimivat ja ovat osa ratkaisua, jolla saadaan terveellisempi ruokavalio ja vähemmän kansansairauksia

Valtion ravitsemusneuvottelukunta haluaa tässä yhteydessä myös muistuttaa, että hallitusohjelmaan on kirjattu, että tällä hallituskaudella selvitetään mahdollisuus ottaa käyttöön kansanterveyttä edistävä vero, joka kohdistuisi esimerkiksi sokeriin. Kansanterveydellisesti on välttämätöntä, että juomien ja muiden runsaasti lisättyä sokeria sisältävien elintarvikkeiden kulutusta ohjataan terveyden kannalta edulliseen suuntaan entistä vahvemmilla veropoliittisilla keinoilla. Väestön ravitsemuspulmien vähentämiseksi sokerin rinnalle tulisi verokohdennuksena ottaa myös tyydyttynyt rasva ja suola. Lisäksi muut väestön ravitsemuksen parantamista tukevat verotuksen keinot, kuten mahdollisuudet terveysperusteiseen alv:n uudistukseen, tulisi selvittää. Tällainen olisi esimerkiksi kasvisten, hedelmien ja marjojen alv:n pienentäminen.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan puolesta

Minna Huttunen, valtion ravitsemusneuvottelukunnan jäsen